

SKUVLA ÁLGÁ

— bures boahтин!

Lohkkii

Skuvlla álggaheapmi lea stuorra ja gelddolaš ášši, ii dušše mánnásat, muhto maiddáí dutnje vanhemin. Sáhtát muittašit iežat skuvlaáiggi ja smiehttat, mo mánnát loaktá ja ceavzá skuvllas. Makkár oahpaheaddji son fidne? Leago skuvlavázzin mánnái váigat vai gii diehtá menddo álki? Mo son ceavzá stuorra mánnájoavkkus, gos muhtumat leat jaskadat ja ujut ja muhtumat fas illá bissot sajistis? Leatgo buot eará mánáin ođđa ja divrras telefovnnat vai leatgo sis telefovnnat ollenge? Mo du mánná hárrána leat joavkkus?

Don it dárbbáš leat fuolas. Luohkkái čáhkhet mánggalágan mánát, ja buohkat gávdnet sajistis doppe.

Don ceavzzát buoremusat skuvlamáná vanhemin, go luohát dasa, ahte máná skuvlavázzin lea positiivvalaš ášši. Skuvla ii leat dat seamma go dalle du áigge. Don oaččot lasi dieđuid otná skuvlla birra, juos čájehat beroštumi, leat sáhkki ja jearat roahkkadit dalle, go muhtin áššit leat apmasat. Don leat mánnásat dat dehálamos ovdagovva. Du miehtemielalaš jurddašanvuohki skuvlla hárrái váikkuha mánnásat. Du iežat skuvlavásáhusat eai dárbbáš meroštallat dan, makkár don leat skuvlamáná vanhemin.

Mii sávvat, ahte oaččošit dán gihppagis jurdagiid ja ideaid movttiidahttit mánnát nu, ahte son fidne buori álggu skuvlabálgásis.

Skuvla otna

Vánhemat sáhttet fuobmátkeahtá gáddit, ahte skuvla lea seammalágan go sin skuvlaáigge. Don sáhtát oaidnit iežat ovddabealde luohká njulges bulbetrádaid ja sáhtát muitit juohke vahkkosaš sánuhanbargobihtáid. Muhtin skuvlalanjat várra leatge seammaláganat go ovdal. Skuvllain gávdnojit maid oahpahusjoavkkut, mat barget bihtáidis láhttis njangádettiin dahje oahpahallet lohkat dihtoriiguin. Dat lea maid dábálaš, ahte oahppit rehkenastet matematihka bihtáid meahcis. Skuvla nuppástuvvá, ja dat lea buorre ášši. Maiddái skuvlla birastahtti máilbmi nuppástuvvá, ja skuvla ferta leat mielde dan nuppástumis.

Suomas oahpaheaddjit sáhttet doaibmat luohkkálanjas viehka iehčanaset ja mearridit makkár oahpahusmetodaid geavahit, go beare čuvvot oahppoplána. Dan dihte skuvlla árga sáhtá leat earálágan ieš guđet skuvllas. Muhtin oahpaheaddjit addet lohkanortnega, masa leat gárvvisin merkejuvvon buot oahppoávdnasat. Muhtimat fas geavahit lohkanortnegis dušše ruossaid, mat sáhttet oaivvildit, ahte juohkehaš skuvlavahkku lea earálágan. Vánhemat fertejit duostat luohkkat oahpaheaddjái ja jearrat roahkkadit, juos muhtin ášši lea eahpečielggas dahje báhca váivvidit.

Otnábeavve skuvllas oahpahus sisttisoallá oppalašvuodaid. Skuvllas hutkojuvvo, mo fáddábirrasat laktásit oktii dan sadjái, ahte oahpahallošii dušše okta oahppoávdnnas hávil. Ná sierra oahppoávdnasiid oahppofáttát laktojuvvojit ovttá ollislašvuhtii. Skuvla bargun lea oahpahit sierralágan dáidduid, main lea ávki

mánáide boahttevuodas. Dákkárat leat ovdamearkan diehto- ja gulahallanteknologalaš dáiddut ja mánggalohkandáidu (dáidu dulkot, buvttadit ja árvvoštallat sierralágan teavsttaid ja dieđu). Dáid dáidduid oahppit hárhjehallet sierra vugiin buot oahppoávdnasiin.

Oahppiid ja vanhemiid oassálasvuohta deattuhuvvo skuvllas. Oahppit ja vanhemat besset leat mielde skuvlla doaimmaid plánemis, árvvoštallamis ja árvoságastallamis. Juos vanhemat háliidit, ahte sin oaivilat valdojuvvojit vuhtii, daid gánneha buktit ovdan earát eará vanhemiid eahkedis.

Maiddá oahppiárvvoštallan skuvllas lea earálágan go ovdal. Árvvoštallamis lea deaddu oahppanproseassas ja dat galgá leat movttiidahtti ja mánggabealat. Oahppit hárhjehallet árvvoštallat maid iežas ja earáid oahppama. Árvvoštallama dehálamos ulbmil lea doarjut oahppama.

Nummirduodaštusa addin lea sirdašuvvan bajit luohkáide, ja skuvllas geavahuvvo ollu njálmmálaš máhcahat ja sánálaš árvvoštallan.

Sáhtát lohkat lasi oahpahas ja skuvlla doaimmas oahppoplánas, mii gávdno dábálaččat skuvlla neahttasiidduin. Dan birra muitaluvvo maid vanhemiideahkediin.

Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš

- Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš nanne máná loaktima ja dorvvolašvuoda skuvllas. Ale goassige árvvoštala skuvlla máná gullut.
- Luohttámuš lassána, go ruovttu ja máná gaskkas lea doarvái vuorrováikkuhus ja nuppi oainnut guldaluvvojit ja adnojuvvojit árvvus.
- Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš váikkuha positiivvalaččat máná oahppamii ja skuvlamenestussii.

Ovdal jurddašuvvui, ahte skuvla dikšu oahpahusa ja ruoktu bajásgeassima. Dál deattuhuvvo, ahte sihke vanhemiid oassálastin ahte ruovttu ja skuvlla gaskasaš guoibmevuohta leat dehálaččat. Go ruoktu ja skuvla gulahallet, barget ovttas ja dorjot nuppiideaset, mánát loktet skuvllas buorebut ja dovdet skuvlabeivviid dorvvolažžan.

Doaibmi ja luohttevaš ovttasbargu ruovttu ja skuvlla gaskkas doarju máná oahppat ja loaktit skuvllas. Luohttámuš ruovttu ja skuvlla gaskkas nanosmuvvá, go vanhemat ja skuvlla bargit oaidnalit doarvái dávjá ja oahpásmuvvet. Ovttas ságastallamiin sii ohppet gulahallat.

Ruovttu ja skuvlla gaskasaš luohttámuš gáibida aktiivvalaš ja rabas ságastallama. Luohttámuš ii šatta, juos deaivvadeamit leat hárve ja diehtu johtá váilevaččat. Leage vanhemin aktiivvalaš ja doala oktavuoda skuvlii. Gudnejahtte goit oahpaheaddjit bargoáiggiid ja dárkkis, goas ja mo sin fidne buoremusat gitta.

Muhtumin mánná sáhtta muitalit skuvlla birra áššiid, mat orrot ártegat. Máná galgá álo guldalit ja váldit su muitalusaid duodas, muhto seammás lea buorre muitit, ahte mánás sáhtta leat váigat hábmet ollislašvuođa. Juos ášši báhca váivvidit, váldde oktavuoda skuvlii ja čielggat skuvlla oainnu das, maid mánná muitalii. Dat lea dehálaš, ahte it árvvoštala skuvlla dahje oahpaheaddji máná gullut, daningo dat geahpeda máná luohttámuša skuvlii.

Maid stohket odne
gaskadiimmus?

Mii čaimmahii
du odne?

Mii lei odne skuvllas
suohttasamos?

Oassálastin

- Dehálamos vuohki oassálastit máná skuvllavázzimii lea jearahallat mánás skuvlabeaivvis, roahkasmahttit ja movttiidahttit máná ja doarjut su leavssuid bargamis.
- Go leat beroštuvvan skuvllas, čájehat mánnásat, ahte skuvla lea dehálaš.
- Go leat aktiivvalaččat mielde skuvlla vanhemiidsearvvis beasat oahpásmuvvat skuvlla doibmii ja oahpat dovdat oahpaheadjjiid ja eará vanhemiid.

Du iežat miellaguottut skuvlla vuostá erenomážit dalle, go mánná lea unni, váikkuhit dasa, mo son jurddašigoahdá skuvlla birra. Go leat beroštuvvan skuvllas ja hálat das miehtemielalaččat, čájehat ahte skuvla lea dehálaš, ja dalle das šaddá dehálaš maid mánnái.

Skuvlla vanhemiidsearvi dahje luohká vanhemiiddoaibma leat vanhemiidda lunddolaš vuogit doaibmat aktiivvalaččat skuvllas. Buot vanhemiin ii goit leat vejolašvuohta oassálastit doaimmaide. Dehálamos lea, ahte čájehat beroštumi ja oassalasttat vanhemiideahkediidda, vanhemiid kvártaide ja árvvoštallanságastallamiidda. Ná čájehat mánnái, ahte anát árvvus su skuvlavázzima.

Mii movttiidahtii
du odne skuvllas?

Mii odne ii lean
nu suohtas?

Maid ohpet
odne?

Mo odne leat
veahkehan earáid
skuvllas?

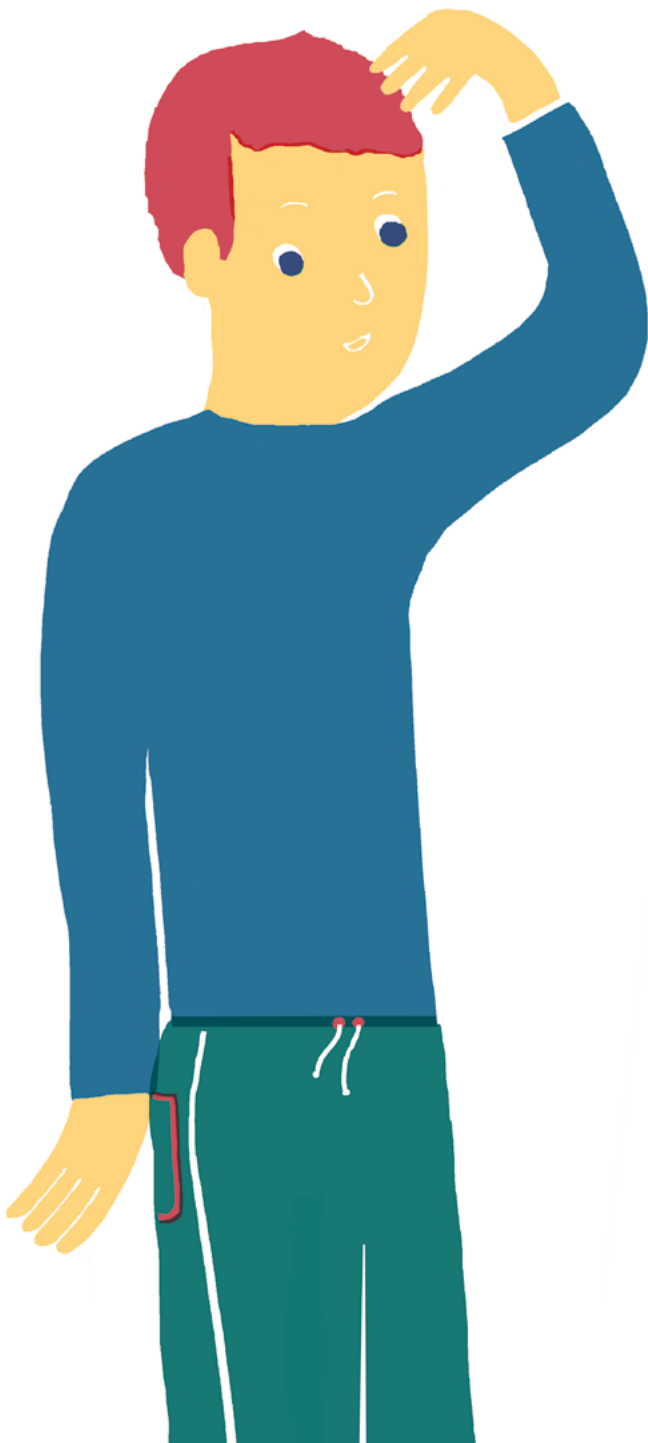
LEA MIELDE JA OASSÁLASTTE:

- Fina skuvllas dábálaš skuvlabeaivve. Ná oaččot ipmárdusa skuvlla árggas ja dus lea álkit ságastallat das mánáinat. Vánhemiin lea vuoigatvuohta fitnat skuvllas maid áibbas dábálaš skuvlabeivviin.
- Oassálastte vánhemiidkvártaide, vánhemiideahkediidda ja eará skuvlla ordnen dilálašvuodaide.
- Hutkka sierralágan vugiid jearrat mánás "Mo skuvllas manai odne?"
- Jorgal njuolga oahpaheaddji beallái, juos mii nu áššiid lea miela alde. Ná fidnet johtilit vástádusaid gažaldagaidasat.
- Mana mielde skuvlla vánhemiidsearvá dahje luohká vánhemiidoibmii.
- Atte skuvlii positiivvalaš máhcahaga. Positiivvalaš máhcahat movttiidahtta oahpaheaddjiid bargat barggus. Dat maid nanne luohhtámuša ruovttu ja skuvlla gaskkas.

Máná skuvlavázzima doarjun

- Bija deattu eambo mánnát bargamii go loahppabohtosii. "De gillejit oppa bures, vaikko dát lei váigat".
- Čájjet, ahte eahpelihkostuvvan ii daga maidege. Dat lea dehálaš, ahte mánná oahppá birget maid eahpelihkostuvvamiin ja vuostegiedageavvamiin.
- Ale jurddaš, ahte mánastat lea váttisvuohta, juos muhtin ášši lea sutnje váigat. Jurddaš dan sadjái, ahte sus leat dáiddut, maid mánná galgá hárjehallat ja čájjet mánnásat, ahte roahkasmahtat ja doarjjut su hárjehallamis.

Vánhemat lávejit áinnas doarjut mánáideaset go buđaldit. Máná dárbaša skuvlavázzimis seammaleahkái vánhemiid doarjaga ja movttiidahttima. Das, makkár oahppi ieš ledjet, ii leat mearkkašupmi. Mána skuvlavázzima doarjun ii leat gitta das, mo vánhen ieš menestuvai skuvllas.

Dat lea buorre diehtit, ahte skuvllas leat dán áigge eanet deaddu lohkanáidduin ja bargamis go loahppabohtosis. Mánát galget beassat maid eahpelihkostuvvat – miihan oahppat feaillasteamet. Dat lea dehálaš, ahte mii eat ovddit bargomálliid, mat eai sálle eahpelihkostuvvat. Juos máná bargustis vuosttamuzžan iská garvit feaillaid, son vuollána johtilit iige duostta iskatge.

Geahččaleapmi ja sitkatvuohta váikkuhit loahppabohtosii. Juos dus leat leamaš váigatvuođat matematihkkai, basttat áddet mánát, juos son ii liiko matematihkkii. Dat ii guittot oaččo leat sivvan dasa, ahte máná ii dárbaš geahččalit. Positiivlaš vuordámušat dorjot máná iešluohttámuša. Su galgá doarjut, roahkasmahttit ja rábmot sihke gáibidit ja neavvut.

Juos fuobmát, ahte mánástat leat váttisvuođat oahppat dahje sus leat váilevašvuođat sosiálalaš dáidduin, ale eahpit váldit oktavuoda skuvlii. Mánás lea vuoigatvuohta oažžut veahki sihke oahppobuncaraggáide ahte skuvlavázzimii. Doarjaga galgá fállat dalán go dasa lea dárbu, ja dat galgá joatkašuvvat nu guhká go máná dárbaša. Skuvllas lea sierraohpaheadji lassin skuvlakuráhtor ja / dahje skuvlapsykologa ja skuvladearvasvuođadivššár. Daidda sáhtát váldit oktavuoda dalle, go háliidat ságastallat mánát oahppamis dahje skuvlavázzima guoski áššiin.

VINJA

Ale daja:

"In sáhte veahkehit du, lean nu čuorbi matematihkas" dahje "Áh, mu mielas ruođagiella lei skuvllas buot ahkidamos oahppoávnas".

Daja millosabbot:

"Gal moai dás cevze ovttas" dahje "Leaba miellagiddevaš, dál munge beasan oahppat ođđa áššiid".

Verddevuođat

- Mánát veadjá bures luohkás, go BUOT luohká mánát vedjet bures. Danin lea dehálaš smiehttat, mo ovdamearkan riegdanbeaidoalut ordnejuvvojit ja mainna vugiin skuvlaskihpárat bovdejuvvojit ávvudemiide.
- Oahpásmuva luohká eará vanhemiidda ja mánáide. Ná luohkás šaddá searvvuš, mii ovttas eastá olggobeallái báhcima ja givssideami.
- Ságastala mánáin verddevuođas ja das, mo nuppiid olbmuiguin galgá láhttet. Čájjet buori ovdamearkka alege árvvoštala bargoskihpáriiddát ja eará olbmuid mánát gullut.

Vuoi máná veadjá skuvllas bures, son galgá loaktit luohkás, dovdat iežas dili dorvvolažžan ja gávdnat ustibiid. Skuvlla álggus luohkás huksejuvvo buorre oktavuodadovdu ja oahppit hárhallet sosiálalaš dáidduid. Ale heahtádudda, juos máná ii dakkaviđe álgge oahpahallat ođđa áššiid. Maiddá ruovttus lea dehálaš doarjut máná hukset positiivvalaš gaskavuodaid. Vánhemín sáhtát leat mielde nannemin ja huksemin buori oktavuoda luohkkái. Vuoi luohkkásearvvuš doaibmá, mánát fertejit oahppat addit vuollái, bargat ovttas ja stivret iežas láhttemiid. Unna

mánásge lea ovddasvástádus luohkkáskihpáriid bures veadjimis, ja vanhemin don sáhtát doarjut máná váldit ovddasvástádusa das. Sáhtát ovdamearkan oahpahit mánnásat, ahte son galgá láhttet buot luohká mánáiguin ustitlaččat ja váldit buohkaid mielde stoahkamiidda.

Jeara mánástat jeavddalaččat, makkár skibir son lea earáide. Vuoi mánná bures ceavccášii joavkkus ja dohkkehuvvošii, son ferte hárhallat doaibmat njuolggadusaid mielde. Son ferte ovdamearkan oahppat dáhpet, diktis earáidge mearridit ja bargat áššiid vuorustis.

Mánát oahpásmuvvá skuvllas mánggalágan mánáide. Dat lea dehálaš, ahte vanhemat eai stivre, geaiguin son oažžu stoahkat. Bovde dan sadjai mánáid ruktosat ja čuovo, mo mánát stohket ovttas. Riegádanbeaidoalut leat mánáide dehálaččat iige giige hálit leat dat, guhte báhca bovdetkeahttá. Geahččal hutkat molssaeavttuid, juos it ruktosat sáhte bovdet buot luohká oahppiid. Soaitá leat, ahte luohkás gávdnojit moadde earáge riegádanbeavvi ávvudeaddji. Hutkka, livččiigo vejolaš ordnet oktasaš doaluid searvelanjas dahje gean nu eará máná ruovttus, gos lea eambo sadi. Dehálamos leat goit, ahte giige mánáin ii dárbbas leat dat, guhte ii goassige bovdjuvvo.

Mánát leat oktagasat, ja nuppiin leat váigadut vuogáiduvvat bargat luohká mielde. Oahpaheaddjiin lea jávohisgeatnegasvuohta, eaige sii sáhte muitalit ovdamearkan mánáid sierradárbbuin almma vanhemiid lobi. Juos mánástat leat sierradárbbut, dain lea máná lobiin buorre muitalit vanhemiidda ja luohká mánáide. Dalle earát áddejit, manne mánná fitná muhtumin sierraoahpaheaddji luhtte dahje sus lea persovnnalaš veahkki dahje son bargá eará bargobihtáid go earát.

Givssideapmi

- Givssideapmi vuhtto duollet dállet buot skuvllain.
- Givssideapmi lea dábálaččat joavkofenomena.
- Vánhemiid aktiivvalaš doaimmat nannejit luohká mánáid bures veadjima, mii eastá beaktilit givssideami.

Mánggat vánhemat leat fuolas das, givssiduvvogo sin mánná dahje givssidago sin mánná earáid skuvllas. Givssideapmi sáhtta gávndot buot skuvllain aivve seamma láhkai go bargobáikkiinge. Sihke givssideapmi ahte givssideami eastima bargu leat rievdan dan rájes, go don vázzet skuvlla. Neahta ja telefonna mielde leat bohtán ođđa givssideami vuogit, ja danin givssideapmi sáhtta čuovvut máná maid ruoktot. Nuppe dáfus givssideapmi earuhuvvo ja fuobmájuvvo otnábeaivve skuvllain buorebut go ovdal. Skuvllat galget darvánit givssideapmái dakkaviđe, juos dakkára eahtit dáhpáhuvat. Skuvllat galget maid eastit aktiivvalaččat givssideami. Vánhemiid aktiivvalaš doaibma nanne mánáid bures veadjima ja eastá beaktilit givssideami. Go vánhemat leat dahkamušain gaskaneaset, hállet miehtemielalaččat nuppiid vánhemiin ja mánáin, givssideami eastimii leat buorit vejolašvuodát. Vánhemat leat ovdagovvan, mo olbmuiguin galgá láhttet. Dat mánát, geaid vánhemat dubmejtit givssideami, leat hárve ieža givssideaddjit. Dat dustet maid mannat gaskii, juos fuomášit ahte gii nu givssiduvvo.

- Givssideamis lea jearaldat dalle, go okta dahje moadde olbmo dávjá váldet ovttá dahje mánga olbmo negatiivvalaš daguid moallan. Dát doaimmat sáhttet leat psyhkalaččat, fysalaččat ja sánálaččat.
- Givssideapmi lea hárve ovttá olbmo doaibma. Das lea measta álo eará olbmot veahkkin dahje movttiideaddjin.
- Givssideapmi, mii dáhpáhuvo mánáid gaskkas, sáhtta báhcit ollesolbmuiin fuomáškeahtá.
- Mánát, geat givssiduvvojtit, eai álo muital vásáhusaineaset ollesolbmuide. Sii sáhttet heahpanit dahje jáhkkit, ahte leat ánsásášan dákkár giehtadallama.
- Váldde álo oktavuodá skuvlii, juos oaččot diehtit, ahte iežat dahje gean nu eará mánná givssiduvvo.
- Ále bealuš mánát láhttema, juos oaččot diehtit, ahte son givssida baicce veahket su heaitit givssideamis.

Leavssut

- Láže ruoktot mánnái buori saji ja rutiinnaid bargat leavssuid.
- Movttiidahte máná váldit ovddasvástádusa leavssuinis. Doarjjo ja lea olámuttus, juos manná dárbbáša veahkki.
- Váldde oktavuoda oahpaheaddjái, juos leavssut leat menddo váigadat, juos dat dolvot ollu máná áiggi dahje juos dat dagahit ruovttus dávjá riidduid. Ná sáhttibeahhti ovttas mánáin hutkat čovdosiid, mat doibmet din bearrašis.

Vuosttaš luohkás mánát leat dávjá movtta leavssuinis, danin go dat leat mearkan das, ahte sii leat skuvlalaččat. Leavssut leat dehálaččat, daningo dat oahpahit mánáid váldit ovddasvástádusa skuvlabarggustaset. Leavssuid čuovvumiin vánhemat ožžot áddejumi das, maid mánná lohka skuvllas.

Oassi mánáin leat sáhtán juo oahppat ovdamearkan boarrásut oappážiiguin, ahte leavssuid bargan lea ahkidis

hommá. Nuppit mánát gártet rahčat leavssuiguin mángga sivas eanet go nuppit. Leiba máná dilli makkár beare, ruovttus lea buorre dahkat leavssuid bargamis rutiidna. Smiehta, gos ja goas leavssut bargojuvvojit. Gaskabihtta (nealgádat) dahje lihkadeapmi ovdal leavssuid bargama sáhtta veahkehit máná vuodjuma. Multitasken – mángga ášši seamma áigge bargan – hehte vuodjuma ja leavssuid bargama.

Leavssuid lohkamiin mánná hárhállá daid, maid lea oahppan skuvllas. Dan sivas son galggašii ceavzit leavssuin vuosttamužžan iehčanassii. Vánhemin don it dárbbas doaimat oahpaheaddjin. Dat reahkká, ahte čájehat beroštumi ja leat olámuttus, go mánná dárbbasa veahki. Vuosttaš luohkain leavssuin lea gažaldat maid lohkama hárhállamis, ja das vánhemis lea dehálaš rolla. Vánhema bargun lea guldalit, doarjut ja roahkasmahttit, daningo lohkan lea vuoddu buot eará oahppamii.

Buorre ráva lea, ahte leavssuid dahkan ii galggašii bistit vuosttaš luohkás guhkit go diibmobeali. Juos leavssuid bargamii gollá menddo ollu áigi, váldde oktavuoda oahpaheaddjái. Leaksu sáhtta leat muhtimin mánnái menddo váigat dahje mánná lea menddo váiban dahkat dan. Dalle don vánhemin fertet luohttit iežat árvoštallamii, diktit máná guođdit leavssu dan háve bargatkeahhtá ja almmuhit das oahpaheaddjái. Dat ii leat geasage ávkin, ahte leavssut čáskadit máná skuvlamovtta, ja danin ságastallan oahpaheddjiin leavssuin lea dehálaš.

Dat sáhtta geavvat nu, ahte skuvlla álggu maŋŋá mánná čalmmástuvvá skuvlii ja motivašuvdna njiedjá, go čavčča seavdnjatvuohta deaddigoahhtá. Girjjit sáhttet seaivut nurkái, mánná lea giivvis ja čirrolas ja su mielas orru, ahte buot earát leat čeahpibut go son. Vánhemiin gáibiduvvo gierdevašvuohta ja áddejupmi. Máná dilis gánneha muitalit oahpaheaddjái. Don sáhtat maid ságastallat eará vánhemiiguin ja jearrat, mo sin mánnain lihkostuvvá leavssuid bargan. Veardásaš doarjja eará vánhemiin sáhtta veahkehit.

- Buorre lohkanáidu lea buot oahppama vuodđu.
- Loga jitnosit mánnásat maid dan maŋŋá, go son lea oahppán lohkat ieš. Jitnosit lohkan ovddida máná lohkanválmmašvuoda ja sátneráju.
- Loga bláđiid, fina girjerájus ja ságastala girjjiin. Dáinna lágiin leat mánnásat buorre rollamálla.

Buorre lohkanáidu lea skuvlavázzimis okta daid dehálamos bargoneavvuin. Vánhemindus leat maŋggat vejolašvuodát nanosmahttit mánát lohkanáiddu. Lohkanáidu váikkuha máná eatnigiela ja girjjálašvuoda dáidduid lassin maid buot eará oahppamii. Dat lea ieš alldes čoavdda buot oahppamii. Lohkan nanosmahttá máná sátneráju, ovddida gielalaš ovdanbuktima, jurddašandáiddu ja problemačoavdinmáhtuid.

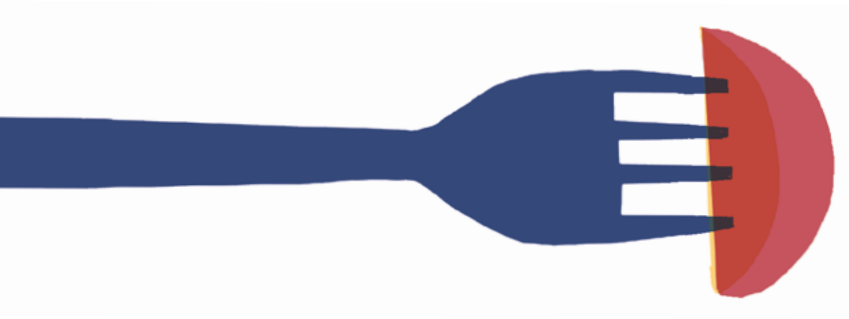
Loga mánnásat jitnosit beaivválaččat maid dange maŋŋá, go son lea oahppan lohkat ieš. Doai sáhttibeahtti ovdamearkan lohkat vurrolagaid. Máná fidne viidasut sátneráju jitnosit lohkamis go árgabeaivve ságastallamis. Jitnosit lohkan veahkeha máná áddet iežas ja earáid dovdduid, go son dalle bálle vuodjut girjji olbmuide ja sin dovdduide.

Diehtoruktá

- 80% olbmo sátnerájus leat čoggon deaddiluvvon teavsttas.
- Čiežajahkásačča sátnerájus leat sullii 5 000 – 7 000 sáni.
- 17-jahkásaččas, guhte lea lohkan ja/dahje guldalan teavsttaid, leat sátnerájus sullii 50 000–70 000 sáni.
- 17-jahkásaččas, guhte ii leat lohkan dahje guldalan teavsttaid, leat sátnerájus sullii 15 000–17 000 sáni.

Loga millosabbot jitnosit iežat eatnigillii, vaikko dat ii livččege máná eatnigiella. Čájet buori ovdamearka ja loga iešge vuoi mánná oaidná du lohkamin. Juos vánhen roahkasmahttá mánás lohkat, muhto ieš ii guoskka girjjiide, mánná oažžu ruossalaš informašuvnna.

Jitnosit lohkama ii galgga heaitit, go mánná máhttigoahtá iešge lohkat. Jitnosit lohkan lea álo buorre, leš dál mánná man buoris dal. Dainna lágiin mánná beassá oahpásmuvvat maid dakkár girjjálašvuhtii, man son ii vel ieš nagot lohkat.

Dearvvaslaš eallindábit
leat ávkin skuvlavázzimis

Oađđin

Vuoi mánná nagoda vázzit skuvlla, son ferte oađđit doarvái. Oađđin váikkuha maid oahppamii. Vuolleskuvlla vázzi galgá oađđit logi diimmu. Dát lea buorre neavvu, vaikko oađđindárbu ii leatge buot olbmuiin seammalágan. Telefovnnaid ja dihtoriid (tabletaid) alit čuovga geahnohuhtá nahkára kvalitehta, ja danin fiehttorusttegiid lea buorre bidjat juo buriid áiggiid gitta ovdalگو manná nohkkat.

Lihkadeapmi

Vuoi mánná gille, son galgá beaivvis lihkadit golbma diimmu. Okta diibmu galgá sisttisdoallat johtilis fysalaš doaimmaid nugo viehkama, čuoigama, goargnuma dahje vuodjama. Mánáide, iige ollesolbmuidege, leat buorre čohkkát ovttatmano guhkit go ovtta diimmu. Mánngga skuvllas eai šat gávdno oahpes bulbeahtat, mánát baicce barggildit čuoččat dahje láhttis njangádettiin. Molsašuddi bargovuogit ja fysalaš aktiivvalašvuohta ovddidit oahppama, vuodjuma ja muitima. Dat ovddidit maid motorihka ja ovddalgihtii eastadit buozalmasaid.

Borramuš

Vuoi mánná ceavzá oppa skuvlabeaivvi, son dárbaša doarvái energiija. Iditbiepmu lea dehálaš. Dat lea goit mánás gitta, man ollu son borrá idđedis. Skuvlaborramušas lea buorre kvalitehta ja vuosttaš luohkálaččat lávejit borrá dan mielas. Boarrásut oahppit sáhttet árvvoštallat borramuša ja sávvamis lea, ahte vanhemat eai vuolgge duššiid dihte mielde ságastit nu gohčoduvvon “gummebudehiin”. Dat lea dehálaš, ahte oahppit ohppet atnit árvvus borramuša, man sii ožžot nuvtá skuvllas. Juos mánná muitala, ahte son gáibidivččii veaigin nealgádaga, sutnje sáhtta bidjat mielde skuvlii vaikkeba heđema.

SKUVLASÁTNELISTU

Skuvlastivra – dahká mearrádusaid ja stivre skuvlla doaimma goit muhtin gielddain. Skuvlastivrras leat mielde vanhemiid ja skuvlla bargiid ovddasteaddjit.

Oahppiigoddi – buot skuvllain galgá leat oahppiigoddi, man bargun lea ovddidit oahpiid oassálastima skuvlaservožiin. Oahppiigotti stivrii välljejuvvojit ovddasteaddjit sierra luohkáid oahppiin.

Oahppifuolahus – oahppifuolahus fuolaha, ahte skuvlaservožis ovddiduvvo buorre psyhkalaš ja fysalaš dearvasvuolta sihke sosiálalaš buorreveadjin.

Vuođđooahpahuš – 1.–9. (10.) luohkáid oahpahuš, mii addojuvvo vuođđoskuvllas.

Inklušuvdna – juohkehaš mánná galgá beassát vázzit lagasskuvlla fuolatkeahhtá das, leatgo sus oahppanváigatvuođat dahje leatgo sus váttut dahje dávda.

KiVa-skuvla – prográmma, man ulbmilin lea heaittihit givssideami ja mii lea geavahasas mánggáin skuvllain Suomas.

Luohká vanhenvođalmmoš – vanhen, guhte ovddidišgoahhtá buori dili luohkkái ja doallá oktavuoda oahpaheaddjái ja eará vanhemiidda.

Oahppoplána – áššegirje, mii stivre skuvlla doaimma. Álbmotlaš oahppoplána čállojuvvo sullii juohke logát jagi, ja dan vuođul čállojuvvojit báikkálaš oahppoplánat. Oahppoplánas leat almmolaš oassi ja oahppoávdnasiid oassi. Oahppoávdnasiid oasis govvejuvvojit juohke luohká oahppoávdnasiid sisdoalut ja ulbmilat.

Skuvlaáddjá /skuvlaáhkku – boarrásut olmmoš, guhte doaibmá friijadáhtolaččat luohkás oahpaheaddji dahje oahppiid veahkkin ovdamearkan oktii vahkus.

li gelbolaš oahpaheaddji – olmmoš, geas ii leat oahpaheaddji dutkkus. Sus sáhttet leat vásáhusat oahpaheaddji barggus.

Skuvlavázziveahkki / skuvlavázzibagadalli – olmmoš, guhte bagada ja veahkeha oahppiid skuvlavázzimis oahpaheaddji veahkin. Skuvlaveahkki sáhtta doaibmat oppa skuvllas, ovttá luohkás dahje sierra doarjaga dárbbáseaddji oahppi persovnnalaš veahkin.

Skuvlakuráhtor – skuvla sosiálabargi, guhte veahkeha ja doarju oahppi ovdáneami, rávve ja doarju váttisvuodain.

Diibmojuohku – muitala, mo oahpahussii várrejuvvon áigi juohkása sierra oahppoávdnasiid gaskkas.

Golmmaceahkat doarjja – namahus geavahuvvo skuvllas oahppamii fálojuvvon sierra dási doarjagiin, mat leat oktasaš doarjja, beavttálmahtton doarjja ja sierra doarjja.

Oahpahusa ordnejeaddji – lea dat, mii ordne vuodđooahpahusa guovllu mánáide. Dábálaččat dat lea gieldda, muhto dat sáhtta leat maid stáhta dahje ovdamearkan vuodđudus.

Oahpahusráđdehus – stáhta lágádus, mii vástida oahpahusa ovddideamis.

Vánhemiidkvárta / árvoštallanságastallan – dilálašvuhta, gos oahppi, oahpaheaddji ja oahppi vánhemat ságastallet oahppi skuvllavázzimis, nugo skuvllas loaktimis ja skuvlabarggu ovdaneamis.

Wilma/Helmi – lea digitála prográmma, mainna ruoktu ja skuvlla dollet oktavuoda ja masa merkejuvvojit ee. máná oahppočadaheamit.

Dát gihpa lea
oaivvilduvvon
vánhemiidda, geaid
mánát leat álgimin
skuvlii.

Vánhemiid beroštupmi,
doarjja ja movttiidahttin
máná skuvlavázzimis
váikkuhit sakka dasa, mo
máná loaktá ja oahppá
skuvllas.

Buori ruovttu ja skuvlla
ovttasbarggu sihke vánhemiid
aktiivvalaš doarjaga geažil:

- máná oahppan ja oahppobohtosat
buorránit
- máná loaktá skuvllas
- oahppi ja máná gaskavuohta
buorrána
- máná sosiálalaš dáiddut ovdánit

Hem och Skola

Suomen

VANHEMPAINLIITTO

SUOMA VÁNHEMIIDLIHTTU

TEAKSTA Heidi Lithén
ja Micaela Romantschuk

SUOMAGIELAT JORGALUS
Jenni Pitkäniemi, Svenska
översättningsbyrån ja Tuija Metso,
Suoma Vánhemiidlihttu

SÁMEGIELAT JORGALUS Raila Pirinen
GRÁFALAŠ HÁBMEN Hanna Siira